

Zarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina z dostavljanjem na dom ali po pošti K 1.50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18.—, polletna K 9.—, četrtletna K 4.50. — Za inozemstvo K 30.—. — Naslov: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani, Selenburgova ulica št. 6, II. nadst. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer.

ZARJA

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopise, ki jih ne vrača. — Upravništvo sprejema naročnino in inserate. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratom: Enostopna petstvarica 20 vin., pogojni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Selenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštnine proste.

Štev. 81.

V Ljubljani, v ponedeljek dne 11. septembra 1911.

Leto I.

Delavsko ljudstvo proti draginji.

Izkoriščevalcem in zasmehovalcem ljudske bede je dalo delavsko ljudstvo v Ljubljani večeraj odgovor, ki jim bo brnel v ušesih in če bodo tudi skušali ubirati šaljive in posmehujoče glasove, jim vendar ne bodo prihajali od srea. Kdorkoli je bil večeraj navzoč na shodu, ki ga je priredila organizacija socialno demokratske stranke, je moral spoznati, da ne gre za šalo in za igro, temveč da se je **ljudstvo v resnici navnelo** in ne mara potrpežljivo prenašati roparskih manevrov, ki mu izpodkopavajo tla pod nogami in onemogočajo dostojno človeško življenje. Dobro bi bilo, če bi slavni merodajni faktorji vprčo tega položaja začeli nekoliko **misliti**, ali ne po starih avstrijskih šegah tako, da se vleče misel brez konca in kraja kakor megla brez vetra in da ne porodi vse božje čase nobenega dejanja.

Draginja je v Avstriji že dolgo na dnevnem redu. Ali če je doslej povzročala samo nezadovoljnost, je sedaj čas, ko poraja **nevarnost**. Osel je potrpežljiva žival in marsikaj se mu lahko natovori, pa bo nosil, dokler bo mogel. Ali kadar je preveč, se upre še osel. Ljudstvo pa, naj ga tudi mogotei prezirajo, kolikor se jim ljubi, ni osel; in če ne najde nikoder pomoči, koder je išče po pravici, tedaj se ne sme nihče čuditi, ako ga mine vsaka potrpežljivost in če prekipi davno v duši kopičena jeza in izbruhne strast.

Ura gre na dvanajsto! Pri nas še ni bilo revolt kakor na Francoskem in v Belgiji. Ali kdo je povedal našim gromovnikom, da je naše ljudstvo iz drugega mesa in da ima drugačno kri v žilah? Kdo jim je pravil, da more prenašati še več bede kakor drugi trpinji? Ni še bilo draginjskih kravalov pri nas. Ali da jih ne bo, je zdaj skrb vlade in državnega zbora. Ta dva imata besedo, pa naj pozabita, da je od njiju dejanj odvisno več kakor kakšna opazka v stenografičnem protokolu ali pa kakšna ministrska listnica.

Mi ne želimo revolte. Ne vemo sploh, kdo bi je mogel žetiti. Ljudstvo ne, ker so žrtve ob takih prilikah vedno na njegovi strani. Vlada menda ne, saj je od nekdanj smatrala očuvanje „javnega reda in miru“ za svojo poglavito nalogo. Če jih pa tudi kapitalistične agrarne klike ne žele, morajo to **dokazati**; ne s praznimi besedami, temveč z dejanji.

Draginja je postala **neznosna**. To naj preudarijo tisti, ki bodo imeli v najkrajšem času odločiti. Neznosna — to se ne pravi več huda, sitna, nedolga; to se pravi, da se kratkotalo ne da več prenašati in da se ji za vsako ceno **mora napraviti konec**, tudi če gredo veleagrarji oderuhi med antipatriote. Ljudstvo mora živeti. To je prvi pogoj vsega; tudi država ne sme pozabiti, da je to njena prva, najabsolutnejša potreba; nujnejša od drednovtov, nujnejša od novih cerkva, skratka nujnejša od vsega drugega. Razmere pa so se razvile tako, da je postalo pereče vprašanje: Kako naj ljudstvo živi?

Odgovora na to vprašanje še ni. Pričakujemo ga od vlade, pričakujemo ga od državnega zbora. In upamo, še upamo, da ga dobimo. Naj pazijo konzuli, da ne ostane ljudstvo še enkrat razočarano in da se ne naseli tam, kjer bi moralo biti zaupanje v institucije, goli obup! Mi ne bi hoteli prevzeti odgovornosti za posledice, ki bi tedaj utegnile nastati. Menimo, da jih tudi „gori“ ne bi hoteli prevzeti. In če tega nočejo, tedaj ostane ne le eno samo sredstvo: Neodvlačni uspešni sklepi in nezamudna izvršitev!

Ne morejo se več izgovarjati, da ne poznajo razmer. Ne morejo trditi, da jim ni znana resnost položaja. Poučeni so, posvarjeni so. Naj ravnaajo!

Impuzanten protestni shod.

Malo je bilo v Ljubljani shodov tako obiskanih in v vsakem oziru tako impozantnih, tako zgovornih, kakor večerajšnji v „Mestnem Domu“. Ljubljansko in okoličansko delavstvo je trumoma prihitelo in ko je videlo svoje vrste, je mislilo, da bo shod na prostem, na C-sarja Jožefa trgu, ker se je zdelo nemogoče spraviti to maso pod streho. Toda shod ni imel le demonstrativnega namena, temveč je imel informirati in dognati nepopačeno mnenje ljudstva. Na odprtem trgu je vsak

daljši govor, če ga imajo udeleženci res slišati, nemogoč. Zatorej se je množica stlačila v „Mestni Dom“, kakor je bilo pač mogoče. Nabita je bila velika dvorana tako, da so se delavci tlačili tik do odra; polna je bila galerija; odpreti se je morala mala dvorana, pa so še trume stale po hodnikih, po stopnišču in kljub temu so morale še cele gručice ostati zunaj. Bil je shod skrajno ogorčene množice in še na nobenem shodu niso bili poslušalci tako živahni in niso dajali svoji razburjenosti toliko duška kolikor večeraj.

Bil je svaričen shod. — Izvršil se je tako:

V imenu socialno demokratske stranke odvarja protestni shod sdr. Fran Bartel in predlaga: Za predsednika sdr. Petriča, za podpredsednika sdr. Udovča in za zapisnikarja sdr. Dražila. Predsedstvo se izvoli z vzklikom.

V uvodnih besedah povdarja

sdr. Petrič

pomen današnjega protestnega shoda. Predvsem se ne more tajiti okolnost, da je v zadnjih mesecih draginja tako narasla, da ne samo delavec, ampak tudi meštanski srednji stanovi ne morejo več izhajati s svojimi dohodki. Tudi vlada in meštanski poslanci deloma priznavajo draginjo, vendar je v zadnjem zasedanju državnega zbora vladna večina odklonila vse predloge socialnodemokratskih poslancev za nadaljni uvoz argentinskega mesa. Govornik povdarja važnost sedanjega položaja, ker gre zato, da v boju zoper draginjo delavstvo res kaj pridobi. Nato podeli besedo prvemu govorniku današnjega shoda.

Sodr. Anton Kristan

v kratkih in jedrnatih besedah uvodoma oriše dogodke, ki so imeli več ali manj vpliv na sedanjo draginjo. Imeli smo letos na pomlad v Avstriji volilno gibanje. V tem pomembnem času so socialni demokratje nastopili tudi s tem, da so ljudstvu kazali delovanje meštanskih poslancev v prejšnji državni zbornici in obenem opozarjali na naloge, ki čakajo prihodnji državni zbor. Dejali smo: politična vprašanja so v prvi vrsti gospodarska vprašanja. Če smo tedaj povdarjali, da agitirajte in podpirajte socialno demokratskega kandidata, s tem nismo mislili kandidata kot osebo. S tem smo mislili program, ki pa kandidat kot član stranke zastopa. V volilnem gibanju smo tudi pokazali na predloge, ki jih je socialna demokratska stranka stavila proti draginji v prejšnji zbornici, zlasti na predloge posl. Rennerja in Schrammla, ki so stremeli za tem, da bi se odprle meje za meso in krmo.

Govornik izrecno povdarja, da se slovenski poslanci niso nikdar dosti brigali za draginjo, tjer kritizira klerikalni nastop v kranjskem deželnem zborščiču. Nato obširneje pojasnjuje dogodke v draginjskem odseku, kakor tudi v plenarni seji državne zbornice. Jedrnato oriše splošno stanje današnjega delavca. Mesa delavec ne more jesti vsak dan, privošči si ga le tuptam ob nedeljah in praznikih. Sedaj so mu pa podražili še druga živila: kavo, ciklo, korijo, ki je nekdanj stala 18—20, sedaj 26 kr. Sladkor, ki daje kavi nekaj redilne snovi, je prej stal 32, 34, 37 kr, danes 1 K in najnovejša borzna poročila naznanjajo, da se še podraži. (Veliko ogorčenje med zborovalci). Podražil se je v najkrajšem času tudi krompir. Draginja narašča dalje in dalje, a naša potrpežljivost je prišla do konca.

Izvajanja sdr. A. Kristana so zborovalci sprejeli z viharim odobravanjem. Kot drugi govornik je nastopil

sodr. Etbin Kristan,

ki v svojih uvodnih besedah predvsem omenja nečedno postopanje slovenskih klerikalcev glede na draginjsko akcijo ter povdarja dvojno moralno njihovih prvakov napram nasprotnikom. Njegovo s pikrim sarkazmom zabeljeno kritiko je ljudstvo sprejelo z ogorčenjem, ki je kazalo, da razume žalostno igro klerikalcev odnošno agrarcev. — Govornik osvetljuje v značilnih črtah položaj in boje zoper draginjo in oriše

taktiko nasprotnikov, ki hočejo odvrniti pozornost delavskega ljudstva od najvažnejše vprašanja. Naši pobožni, veleučeni in mogočni klerikalci so se sedaj vrgli na karte. Tista družba ki je velekapitalistična organizacija od Rima do zadnje hribovske vasi, se svetohlini, kakor da je protikapitalistična!

Natančno pojasnjuje usodo zadnjih pošiljatev argentinskega mesa, ki gre v Italijo, kjer se ga ne boje kakor pri nas. Ostro kritizira govornik gospodarsko politiko, ki je dospela tako daleč, da berači ponosna Avstrija take rekoč na kolenih, da bi ji madjarski grofi in baroni dovolili uvesti kosček mesa. Baron Gautsch bi moral pred vsem braniti koristi avstrijskega prebivalstva in aroganci madjarske klike bi bil moral odgovoriti z ukazom: **Meso naj gre med ljudi!**

Čim dalje tem bolj pazljivo so poslušali zborovalci vedno zanimivejša izvajanja sdr. E. Kristana ter dajali duška svojemu ogorčenju z viharimi medklci.

Pomoč mora biti.

Socialni demokratje so zadnje dni z ozirrom na naraščajočo draginjo zahtevali od državnoborskega predsednika dr. Sylvestra, da skliče državno zbornico, da ta sklene hitro in uspešno odpomoč proti draginji. Dr. Sylvester je sklical za petek sejo klubskih načelnikov ter odgovoril socialnim demokratom, da skliče državno zbornico. Petek je važen dan. Za se zgoditi, da bodo načelniki rekli, da je še čas, da še ni treba sklicati. To bi bil največji greh, ki bi ga mogli storiti. Če pa se skliče zbornica, moramo zahtevati, da se reši vprašanje draginje pred vsako drugo rečjo. **Pomoč mora priti.** (Dolgotrajno viharo odobravanje.)

Pred vsem ohranite za sedaj še mirno kri! (Klici: Nič več! Dosti!) V kratkih dneh se mora odločiti. Naj ne odločijo tako, da bi bili prisiljeni odkloniti odgovornost za posledice. Bodite pripravljeni, da vam naznanimo, kaj se je gori napravilo. (Viharno odobravanje.)

Ker se ni nihče več oglašil za besedo, je sodrug Petrič po kratkem resumeju prečital sledečo

Resolucija.

Današnji ljudski shod konstatira z ogorčenjem, da je splošna draginja, ki se je že nekoliko let udomačila v Avstriji, zadnji čas dosegla take oblike, da jih ljudstvo ne more več premagati. Med zaslužki delavskega ljudstva in med izdatki za najpotrebnejša sredstva življenja je razlika že tako velika, da morajo od svojega dela živeči razredi omejevati svoje najnujnejše potrebe in da so velike množice ljudstva zabredle že v očitno bedo. Materialno življenje avstrijskega delavstva je že davno zastalo za življenjem enakih razredov v naprednejših državah. Sedanji položaj pa postaja obupen, kajti ne le da je delavstvu vsaka udobnost samo lepa želja, ampak onemogočeno mu je že najpriprostejše življenje v dostojnih oblikah. Zakaj ne da se več utajiti resnica, da je hrana zlasti v večjih delavskih družinah nezadostna in da nadomeščajo le še malovredni surrogati živila, ki so potrebna, da si more človek ob težkem delu ohraniti moči. Vsled tega je treba izreči, da je sedanji položaj nevaren in da se more nevarnost odstraniti le s hitro, izdatno, neposredno učinkujočo pomočjo. Nevaren je industrijskim, obrtniškim, prometnim in sploh delovnim podjetjem, ker mora delo opešanega ljudstva oslabiniti in podjetja izgubiti konkurenčno sposobnost. Nevaren je ljudstvu, ker mu žuga lakota in prezebanje. Nevaren pa je tudi javnemu miru in redu, ker povzroča stalno naraščajočo razburjenost z znanim začetkom ali s popolnoma neznanim koncem.

Zaradi tega zahteva shod z vso odločnostjo, da store kompetentni faktorji brez obotavljanja take korake, da se pride draginji, kolikor je v kapitalistični državi mogoče, v okom.

Ljudski shod ponavlja na mnogih delavskih zborovanjih izrečeno izjavo, da je draginja kot socialna prikazen pač posledica kapitalističnega reda in da izgine le s padcem kapitalizma. Vendar pa so proti sedanjim divjim draginjskim izgredom mogoči uspešni koraki

tudi v obstojajoči državni obliki. Shod zahteva od poklicanih faktorjev tem bolj, da store take korake, ker se država smatra za organizacijo vsega prebivalstva, pa ima vsled tega neoporečno dolžnost predpostavljati interese splošnosti interesom posameznih samoljubnih klik.

Shod konstatira, da doslej omenjeni faktorji, predvsem vlada in državnoborska večina nista vršili te dolžnosti. Vsa zunanja gospodarska politika je agrarno plutokratska in blaginji širokih slojev škodljiva. Trgovinske pogodbe z balkanskimi državami, zlasti s Srbijo so sklenjene izključno v interesu avstro-ogrskih veleagrarcev. Prepoved uvoza živine in znižanje mesnega kontingenta iz Srbije je povečalo pomanjkanje mesa in pospešilo oduševstvo na domačih trgih. Nezasišeni carinski tarif je podražil živila in ustvaril posameznim kapitalističnim kategorijam pravi privilegij za brezvestno izkoriščanje. Eksportne in podobne premije protežirajo druge kapitalistične skupine na škodo splošnosti. Vrhutega podpira vlada z državnimi sredstvi snovanje kartelov, ki očitno obračajo svojo ost proti konsumentom.

Državnoborska večina pa je doslej preprečila vsak resnejši nastop zoper javno oduševstvo in je zavrgla take rekoč vse predloge socialnih demokratov, ki so imeli namen olajšati bremena delavskega ljudstva. Zlasti slovenski klerikalni in z njimi združeni nadstrankarski poslanci so se postavljali dosledno na veleagrarne stališče in sistematično uganjali ljudstvu sovražno, draginjo pospešujočo gospodarsko politiko, poslužujoč se neresnične in neutemeljene pretveze, da varujejo interese kmečkega prebivalstva, neresnične in neutemeljene, ker je tudi večina našega kmečkega ljudstva proletarizirana in ima, kakor delavstvo, škodo od draginje. Nasprotno pa pomagajo nakladati ljudstvu nezasišena bremena, ki jih zahtevata militarizem in marinizem. Od novembra leta 1907. pa doslej so socialni demokratje v popolnem soglasju z delavskim ljudstvom predlagali odpravo carine na živino, meso, žito in krmo. Predlagali so boljše trgovinske pogodbe. Nastopali so za uvoz prekomorskega ohlajenega mesa. Državnoborska večina, klanjajoča se prevzetnosti veleagrarne klike, je onemogočila vse te predloge, ki so jih socialni demokratje vlagali za pospeševanje domače živinoreje.

Pod pritiskom velikih delavskih demonstracij lanske jeseni je Bienenrothova vlada dovolila uvoz argentinskega mesa. Ali tudi tedaj je državnoborska večina pod pritiskom tedanjega trgovinskega ministra Weisskirchnerja odklonila edino umestni predlog socialnih demokratov, da se dovoli časovno in kvantitativno neomejen uvoz takega mesa. Vlada se je postavila na pravno napačno stališče, da je za vsak uvoz mesa potrebno dovoljenje ogrske vlade in s tem so bili avstrijski konsumenti izročeni samovolji ogrskih agrarcev in ogrske vlade. Ko se je zadnji mesec avstrijska vlada pogajala z ogrsko zaradi uvoza argentinskega mesa, se ogrski pooblaščenici sami niso upali izreči, da je ta uvoz nevaren iz veterinarskih razlogov. Za Avstrijo torej ni absolutno nobenega povoda, da bi iskala dovoljenje Ogrske.

Da obljube vlada boljše razmere za bodočnost, ne more nikakor potolažiti ljudstva, ki strada že sedaj in potrebuje nujne, hitro učinkujoče in izdatne pomoči.

Današnji ljudski shod torej glasno in odločno protestira proti dosedanji najširšim slojem sovražni, ljudske sile uničujoči enostranski agrarni gospodarski politiki;

shod obsoja klikarsko postopanje slovenskih klerikalcev in z njimi združenih agrarcev, ki dosledno in vedoma zanemarijajo življenske interese mestnega in vsega delavskega prebivalstva in izročajo to ljudstvo brezvestnemu oduševstvu egoističnih koristolovcev;

shod zavrača ministrsko teorijo, da bi bilo avstrijsko prebivalstvo za vsak grilžej inozemskega mesa odvisno od volje ali nevolje ogrske vlade in od nje protežiranih ogrskih veleagrarcev;

shod zahteva resno in odločno:

a) da se pred vsem in brez zavlačanja dovoli neomejen uvoz argentinskega mesa, ker je to v sedanji bedi edino sredstvo, ki lahko hitro vsaj deloma oblaži draginjo;

b) da se odpravi carina za najnujnejša živila: Za meso in žito ter za krmo;

c) da se vrhu tega doseže neomejen uvoz zdrave živine in zdravega mesa iz Srbije;

d) da se v zmlus socialno demokratičnih predlogov v državnem zboru store vsi koraki za pospešitev domače živinoreje, ne da bi se pristransko protežirali veleposestniki proti manjšim kmetom;

e) da se sprejme predlog socialne demokracije zaradi kartelne ankete in pospeši akcija proti kartelnim zlorabam.

Shod izreka, da zahteva neznosni položaj ljudstva, da se nemudoma sestane državni zbor in da predvsem, ne oziraje se na vsakršne državne potrebe reši vprašanje najnujnejše ljudske potrebe ter sklene odločne korake, s katerimi se hitro omeji draginja, tako da bodo delavske množice lahko pričakovale zimo brez strahu, da bi morale z ženami in otroci vred stradati in prezebiti.

Vse delavstvo pa pozivlje shod z vso resnostjo, naj se čvrsto organizira, da bo moglo svoje pravične zahteve zastopati ne le z besedo, ampak tudi z učinkujočo močjo.

Resolucija se je soglasno sprejela in sodr. Petrič je zaključil shod.

Pred Mestnim Domom

je opazovalec še le sedaj dobil pravo sliko udeležbe. Iz poslopja so se valile množice in dasi so prve gručice takoj odhajale, je bil trg cesarja Jožefa hipoma preplavljen. Če bi se bilo zborovalo na prostem, bi bil to še za tako velik prostor impozanten shod. Te manifestacije ni omalovaževati. Kdor ima oči in se ne dela namenoma slepega, je včeraj moral videti. Z ognjem se ni igrati — naj bi torej tam, kjer bodo odločevali, upoštevali glasni klic ljudstva, preden je prepozno.

Delavstvo ostane na straži.

Kongres strokovnih organizacij v Trstu.

Trst, 8. septembra 1911.

Danes ob 9. dopoldne se je v Trstu otvoril V. kongres primorskih strokovnih organizacij, katerega se udeležuje preko 100 delegatov in se bo nadaljeval še jutri in v nedeljo. Na kongres so poslale svoje delegate skoro vse večje strokovne skupine iz dežel, ki pripadajo tržaški strokovni komisiji. Le iz Dalmacije ni vsled prevelike oddaljenosti prišel noben delegat. Pač pa je došlo mnogo delegatov iz Istre in Furlanije in tudi doslej še ne zastopana Opatija je poslala svojega zastopnika.

Kongres je otvoril predsednik strokovne komisije sodr. Oliva. Po kratkem nagovoru in pozdravu, je takoj prišel na sedaj najbolj pereče delavsko vprašanje, na grozovito rastočo in vse vznemirjajočo draginjo živil in stanovanj. Pojasnil je v lepih besedah bedo delavnega ljudstva in je predlagal sledečo

resolucijo.

„Kongres strokovnih organizacij konstatira da so se življenske razmere delavstvu vsled rastoče draginje živil in stanovanj znatno poslabšale.

Naravnost grozovito se množeča splošna beda je žalostna posledica razvoja kapitalističnega proizvodnje. Privatna last proizvodnih sredstev je postala zanka za proizvodno delavno moč in ovira tehničnemu napredku. Anarhija v kapitalističnem proizvodnjem nas je dovela do najburnejših posledic, ki nam kažejo na eni strani velike množice delavstva, obsojene na brezposelnost in ogromno število strojev zapuščenih in nerabljenih, na drugi strani pa pomanjkanje najpotrebnejših živil in stanovanj. Koncentracija kapitala, razvoj kartelov in trustov je kriv, da množični napredek, od katerega se je pričakovalo znižanje cen blaga, samo dobičke in moč kapitala. Na ta način se kapitalistično proizvodnje postavlja v nevzdržljivi kontrast s potrebami delavstva. Splošna beda ne bo ponehala, dokler si ne bo delavstvo osvojilo moči v državi in dokler ne bo vzelo kapitalistom proizvodnih sredstev in jih izpremenilo v plodono skupno last vsega delavnega ljudstva.

Draginja je splošen nestvor, ki črpa svoje moči iz temeljnih zakonov sedanjega kapitalističnega sistema. Toda v Avstriji je draginja še poostrena s carinami na življenske potrebščine s prepovedmi proti uvažanju blaga in prekomorskega mesa, z indirektnimi davki in železničnimi tarifi. V času, ko rastejo na svetovnih trgih cene živil z neverjetno hitrostjo, se po notranjih trgih draže živila nad cene svetovnega trga in to vsled posredovanja države, ki živi pod vplivom velekapitalistov in agrarcev. Zaradi tega vabimo strokovni kongres delavstvo, naj se aktivno udeležijo političnega boja zoper kapitalistično - agrarno politiko draginje ter na delo za organizacijo delavskega konzuma.

Ker je draginja zmanjšala vrednost mezd mora delavstvo zahtevati, da se mu mezde zvišajo. Toda le močne strokovne organizacije so sposobne prisiliti delodajalce do zvišanja mezd. Draginja sili delavstvo vseh na-

rodov in vseh strok, da ojači svoje organizacije. Zaradi tega vabi zbor delavce na delo za pridobitev novih članov organizaciji, na delo za pomnožitev bojnih sredstev in za izpolnitev notranje strukture. Močno organizacijo smatra kongres za najmočnejše, najvažnejše, najplodnosnejše sredstvo v boju zoper strahovite posledice bede.

Resolucija je bila sprejeta z aklamacijo soglasno.

Nato je kongres izvolil za predsednika sodruga Olivo in Kermolja, poleg tega pa še šest podpredsednikov.

Za tem so bile izvoljene komisije. Za pregledovanje mandatov, za revizijo, za pregledovanje predlogov in za predložitev članov v novo strokovno komisijo. S tem je bil izrpan dopoldanski čas kongresa.

Popoldne so sledila poročila.

Sodr. Oliva je otvoril zborovanje ob 3. Prvi je poročal sodr. Podeschini o delovanju strokovne komisije od IV. kongresa do danes. Iz poročila, ki ga bomo skušali v glavnih potezah objaviti v eni prihodnjih števil, posnamemo, da je strokovna komisija, čeravno ni mogla izvršiti vsega, kar ji je bilo naloženo na zadnjem strokovnem zboru, vendar le storila veliko plodonosnega dela. Strokovna komisija je morala v prvi vrsti skušati da odstrani krizo v strokovnih organizacijah, kar se ji je tudi popolnoma posrečilo. Imela je vsak teden redne seje in 15 izrednih sej. Posredovala je brezuspešno pri občini za ustanovitev posredovalnice dela skupno z organizacijami. Sklicala je 21 shodov proti podraženju živil. 9 shodov zoper draginjo stanovanj, 3 shode zoper namen plinarske občinske komisije, ki je hotela jemati veliko množino plina iz škedenjskih plažev in 17 shodov zoper Timanski vodovod. Izdala je obilo različnih letakov in brošuric. Vodila je vsa strokovna gibanja, ki so nastala v njenem delokrožju.

Iz blagajničnega poročila posnamemo, da je imela 7484,26 K dohodkov in 5742,90 K stroškov. V blagajni ima sedaj 1731,30 K.

Temu so sledila poročila strokovnih tajnikov sodr. Remiščeka, Chiussija, Petejana in Kopača in za temi skoro vseskozi razveseljujoča poročila iz raznih dežel in mest, ki so danes na kongresu zastopana. Slučaj je naletel, da je ravno po najlepšem poročilu sodr. Petejana došel brzozav iz Pulja, ki naznanja, da so dosegli zidarji v Pulju popoln uspeh. V dvorani je zavladalo veselje in gromovit aplavz je izražal radost zborovalec ob novi in lepi zmagi puljskih zidarjev. Sklenilo se je takoj odpisati brzozavni odzdrav in voščilo puljskim zidarjem.

Druga poročila izmed katerih so zlasti od zidarjev in prometnih delavcev, izredno razveseljujoča, objavim v eni prihodnjih števil.

NOVICE.

* **Baron Gautsch** je odgodil svoje potovanje v Prago. Uradoma utemeljuje to odgoditev z nujnimi opravki. Ker je sklicana seja klubskih načelnikov v državnem zboru, je to že razumljivo. Nekateri praški in dunajski listi pa naglašajo, da je postalo Gautschevo potovanje tudi vsled tega nepotrebno, ker je permenenca narodnopolitične komisije v Pragi, ki ima pripravljati pot česko nemški spravi, sklenjena stvar. Gautschu torej ni treba posezati vmes. Pač pa obišče kneza Thuna pozneje.

* **Državni zbor** bo po vesteh nekaterih dunajskih listov baje sklican 5. oktobra. Nekoliko hitreje delo nebi škodovalo.

* **Poslanec Borčić umrl.** Iz Trsta javljajo: Dalmatinski deželni poslanec Lovro Borčić, ki je bil tudi dolga leta član državnega zbora, se je v četrtek pripeljal v Trst in si vzel stanovanje v nekem tukajšnjem hotelu. V petek pa so ga mrtvega potegnili iz morja v Zavržah. Kako je umrl, se ne ve. Mislijo pa, da je v hipni zmedenosti zašel in padel v morje, pa da se ni mogel rešiti iz vodnih rastlin, katerih je v zavelskem zalivu vse polno.

* **V Otakringu** na Dunaju bo v torek due 3. oktobra nadomestna državnozborna volitev. Kakor je znano, je sodrug Schuhmeier odločil ta mandat, ker je bil izvoljen tudi v Leopoldovem m-stu. Nedvomno je, da ostane otakringški mandat v socialno demokratičnih rokah.

* **Sodruga dr. Soukup** se je odpeljal, kakor javlja „Pravo Lidu“, v Ameriko, da opravi agitacijsko turo pri ondodnih českih socialistih demokratih. Dr. Soukup ostane v Ameriki par mesecev.

* **Vaščani napadli generala.** Velitelj 3. armadnega zbora Karel Fekovsky se je v spremstvu nekega generala pripeljal v avtomobilu z manevrov v vas Plavče pri Znojmu. Ko so kmetje zvedeli za generalov prihod, so na lep način pozdravili visokega gospoda. Iz skrivnih kotov je začelo nanj deževati, kamenje in je priletel debel kamen v njegovo glavo tik ušes, ki ga je opasno ranil. Orožniki storilcev niso zasledili.

* **Statistika samomorov na Dunaju.** Mesca avgusta je na Dunaju storilo samomor 56 oseb, med temi se jih je 23 (4 ženske) obesilo, 15 (1 ženska) ustrelilo, 7 (4 ženske) otrupilo, 5 (3 ženske) utopilo, 3 možki so se vrgli pod vlak in 1 ženska je skočila z okna. Ob istem času lanskega leta je bilo 42 samomorov.

* **Železniška nesreča.** Na industrijski železnici hunyadske družbe za lesno industrijo je prišel v soboto vlak iz tira in se je zrušilo 13 delavcev v prepad. Eden je bil takoj mrtev, drugi so težko poškodovani.

* **Ritmojster pohojen.** Pri vojaških vajah okoli Černovic se je 6. t. m. zgodila velika nesreča. Osmi ulanski polk je v največjem diru vabil za napad. Pri tem je padel ritmojster pl. Bitter raz konja in vsa eskadrona je jahala čez njegovo telo. Nezvestnega so prenesli v garnizijsko bolnico. Njegovo stanje je zelo slabo.

* **Očetje dominikanci — varuhi nedolžnosti.** List „Az Est“ poroča iz Kaše: Pred nedavnim časom se je tam po prizadevanju dominikancev ustanovilo posebno društvo, ki si je nadelo nalogo čuvati nedolžnosti svojih udov. Društvo je pristopilo več sto žena in devic. Vse članice društva so se morale zavzeti nositi „pas nedolžnosti“, podoben onim srednjega veka, katerega pa sme odvzeti le kak menih dominikanskega reda. Ker so se zakonske žene članice tega društva baje branile izpolnjevati svoje zakonske dolžnosti, so nekateri možje vložili tožbe na ločitev zakona.

* **Prevaran zapeljavec.** V občini Vagos pri Debreczinu na Ogrskem je imel dalj časa kmetski sin Ludvik Szabo razmerje z ženo Vincenca Szabo, obenem pa je zapeljal tudi njeno nedoletno hčer. Ljubosumna in prevarana mati je sklenila maščevanje in je ljubimca povabila na svoje stanovanje ob uri, ko je vedela, da gotovo pride njen mož domov. Mož je zalotil par v čudnem položaju in ves razburjen je prijel za lovsko puško. Na licu mesta je ustrelil tatu svoje časti. Nezvesto ženo pa je hudo pretepel. Orožniki so moža odvedli v zapor.

* **Kako se razburja ljudstvo.** V Friedrichshagenu tik Berlina je neki učitelj v šoli razlagal francosko-nemško vojno in pri tem govoril tudi o napetosti med Nemčijo in Francijo zaradi maročanskega vprašanja. Mora biti pač posebno moder patriot, da govori take reči otrokom v ljudski šoli! Otroci so to pripovedovali doma, pa se je takoj raznesla govorica, da bo vojna. In ljudstvo je hitelo v hranilnico po svoje fenige. Sicer pa poročajo o takih „runih“ na hranilnicah iz vseh mogočih nemških mest, iz Kolina, Oah, Essena, Königsberga, posebno pa iz zapadnih krajev.

* **Proti naredbi Jagowa.** Berolinski mestni svet je sklenil: „Zbor protestira proti ukazu policijskega predsednika Jagowa, s katerim žuga, da bo kaznoval vsakega redarja, ki bi „prepozno streljal“, ker je ta ukaz protizakonit in ker pomeni veliko nevarnost za prebivalstvo. Zbor nalaga magistratu, naj stori korake, da se nemudoma preklic ta ukaz.“

* **Letalčeva smrt.** Iz Stuttgarta javljajo: Aviatik Eyring je v soboto večer s svojim letalnim strojem zadel ob visok drog in strmoglavil na zemljo. Poškodovan se je tako močno, da je kmalu umrl.

* **Pri francoskih manevrih v Nantes** se je mnogo vojakov ponesrečilo vsled vročine. Dvesto jih je vsled solnčarice v bolnišnici, štirje pa so umrli.

* **Samostanski zakladi na Portugalskem.** Pretečeno sredo je sodnja cenila in zapisovala cerkveno premoženje stolnice v Oportu na Portugalskem. Vse premoženje je konfiscirala; a odkrila je tudi neizmerne zaklade v podzemeljskih rovih cerkve. Našla je velike sohe svetilnikov iz samega zlata, mnogo zlate posode in drugih dragocenosti ter dragih kamnov. Zakladi vzbujajo med revnimi portugalskimi državljani mnogo senzacije.

* **Vest o najdeni Giocondi — šala.** Guverner iz Leona, kjer so baje našli ukradeuo Giocondo, javlja, da je vest neresnična in da gre za šalo. Posebno duhovita šala to ni.

* **Umor ruskega jetniškega ravnatelja.** Visovski, ravnatelj razupete jetnišnice Sarentuj, kjer je bil zaprt tudi sedaj mrtvi Sasnov, morilec ministra Plehveja, je posebno strogo kaznoval politične kaznjence za vsak najmanjši prestopke hišnega reda. Sasnov je večkrat pustil bičati. Iz obupanosti nad svojim neznosnim položajem je slednjič posegel Sasnov po steklenici strupa in si končal življenje v nadi, da se na ta način izboljša tudi položaj njegovih sotrpinov; vendar je ravnatelj Visovski nadaljeval svoje „kulturno“ delo dalje v istem zmislu. A doletelo ga je zasluženo plačilo. Nedavno je prišel k njemu v ječo neznan človek, ki se je ravnatelju predstavil za inženirja. Med pogovorom je inženir potegnil iz žepa revolver ter oddal na Visovskega dva strela. Ravnatelj se je takoj zgrudil mrtev na tla. Splošno smatrajo umor za maščevanje.

* **Občinstvo — morilec.** Ameriški zrakoplovci so zelo razburjeni nad občinstvom mesta Norton (Kansas), ker je prisililo letalca Johna Frisbyja v polet, čeprav je bil njegov motor nekoliko polomljen. Frisby je sicer ob-

činstvu sporočil, da ne more poleteti, ker njegov aparat ni v redu; a takoj je zarjovela zbrana množica: G o l j u f ! S t r a h o p e t - n e ž ! In množica je tukaj pokazala letalcu vse svoje strasti, ker je za vsako ceno želela videti — senzacijo dneva. Frisby se je nerad udal strastnemu zahtevanju in začel s poletom. Srečno se je vzdignil od tal ter se vzpel kakih 30 m visoko, V tej višini pa se je aparat nagnil in v najkrajšem času treščil z velikim šumom na tla. Letalec je dobil tako težke poškodbe, da je v eni uri umrl. Grozni prizor pa so morali tudi gledati letalčeva žena, njegov sin in njegova hčerka. In tedaj se je odigral pretresljiv prizor. Žena se je oprijela glave nesrečnega moža ter se obrnila proti okolu stoječemu občinstvu: „Ničvredni morilci, rekel vam je, da ni stroj v redu! In niste hoteli poslušati. Njegova kri naj pride nad Vas!“ — Tiho in skesano se je razšlo občinstvo — be-stija.

* **Srednjeveška slika.** V srednjem veku je bila verska blaznost posebno razširjena med raznimi verskimi družbami. Zadnje čase pa se pojavlja tudi v deželi dolarjev, zlasti v Zion City v Zedinjenih državah Severne Amerike. Privrženci „preroka Elije II.“ Aleksandra Dowi so izdali oklic, v katerem napovedujejo povratek Kristov na zemljo. Kristus se naseli v kratkem v Zion City, da uniči vse protivnike preroka Dowija. Nasproti pa prerokovi protivniki z vso gotovostjo napovedujejo prihod Antikrista in že letos na silvestrov večer počasti mesto Zion City sam hudič Belzebub, da odpelje vse privržence novega preroka Elije — v pekel. In prebivalstvo veruje ter v strahu pričakuje silvestrovo noč.

* **Rabeljska ameriška justica.** Amerikanski rablji more na posebno krut način morilce, tatove, požigalce i. t. d. Kako kruto nastopajo ameriška sodišča proti navadnim delavcem, proti proletarcem, znajo tudi naši izseljenci pripovedovati in posebna groza obide navzoče, ko jim slikajo funkcioniranje rabeljskega aparata — električnega stola, s katerim more Amerikanci največje hudodelce. Pravo sliko rabeljske krutosti pa kaže naslednji dogodek. V mestu Eddville države Kentucky, Severna Amerika, je bil dne 22. avgusta t. l. usmrčen zamorec, ker je umoril svojo ženo. Najprvo je sedel zamorec na električni stolec. Z močnimi jermenimi mu je nato rabelj zvezal roke in noge, tako da se ni mogel geniti s stola, nakar so spustili 2000 voltov močan električni tok. V groznih bolečinah se je začel nesrečnej premetavati po stolu semtertja. A po 28 minutah se mu je z zadnjimi nadčloveškimi silami posrečilo pretrgati jermenje. Nezvesten je padel na tla. Rabelj je mislil, da je že zamorčovo življenje ugaslo; a po malem se je vrnilo življenje v zamorca. Usmrtilitev je moral še enkrat ponoviti. Sedaj je spustil nanj 2500 voltov močan tok. Po nekoliko minutah groznega trpljenja je vendar zamorec preminul.

* **Medved in železniški vlak.** Amerikanske lokomotive, ki puhajo po razprostranih samotah in pragozdovih, „dožive“ še vedno kaj „indijanskega“. Nedavno se je dogodil v deželi Maryland čuden napad na osebni vlak. Junški napadalec je bila štirinogata mrečina — velik črn medved. Ta žival je korakala čisto mirno na progi nasproti hropečemu vlaku. Vlakovodja je moral vlak vstaviti. Medved pa se je postavil na zadnje noge ter začel po svoje objemati lokomotivo. Železniško osobe in potniki so prišli za orožje. Vnel se je hud boj med medvedom in ljudmi. Po polurnem boju se je zgrudila mrečina na tla, zadeta od 12 krogelj.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Izlet Tržačunov v Ljubljano** je torej določen na nedeljo 24. septembra. Sedaj je v Trstu kolere tako odločno konec, da pač ni nobene preteveze več za prepoved. Ob spominu na dosedanje prepovedi se ne moremo ubraniti nekaterih prav neprijetnih misli. Tudi nam je varnost zdravja sveta in ko je bil izlet dvakrat zaporedoma prepovedan zaradi kolere, nismo črhali besede v protest. Priznavamo celo, da nam je ljubše nekoliko preveč previdnosti kakor premalo. Ali previdnost mora biti res utemeljena in veljati mora enaka mera za vse. Mislimo, da je deželna vlada kranjska ravnala pač sporazumno z namestništvom v Trstu. Slišali smo vsaj nekaj takega. Zato pa nam je v drugi prepovedi marsikaj nerazumljivega. Poročali smo že, da so na Goriškem dovolili romanje še preden je bila izdana prepoved tržaškega izleta. In tisto romarsko dovoljenje se ni preklicalo, ko so tržaški sodrugom prepovedali izlet. In tudi pozneje ni prišlo nobeno pojasnilo v javnost. Čitali smo samo oficijozni protest proti tendenčno pretiranim vestem o kolari. Okrajna glavarstva na Goriškem so podrejena tržaškemu namestništvu, ki je moralo vedeti o naredbi, dovoljujoči romanje. Te naredbe ni razveljavilo, izlet tržaških sodrugov pa je dalo prepovedati. Tu je nekaj neenotnega in nikakor ne more vplivati pomirjavno, da ta reč ni pojašnjena. Sicer pa bodo ljubljanski delavci tembolj pristrženo sprejeli svoje tržaške sodruga, čim večje so bile zapreke in prepričani smo, da bo 24. septembra slovesen dan v pravem pomenu besede.

— **Ljubljanska policija** res ne razume sedanjega časa in prav posebno ne ve tega, kaj je „ventil“. Prepričani smo, da čutijo gospodje od policije draginjo v svojem privatnem življenju tako kakor delavci. Razburjenost ljudstva jim torej pravzaprav ne bi mogla biti tuja in nerazumljiva. Če bi imeli dovolj preudarnosti, bi pa morali biti veseli, da se izraža ta razburjenost v mirni demonstraciji. Ze egoizem bi jih moral napeljati na to, da bi v takih časih zapostavili šablone, zakaj če bi nezadovoljnost ljudstva dobila druge oblike, bi tudi policijska družba postala nekoliko drugačna. Včeraj smo pogrešali precej te preudarnosti. Ko se je po končanem shodu množica razhajala, je ubrala neka skupina iz okolice pot čez jubilejni most proti domu. Spotoma je improvizirala pred „Katoliško tiskarno“ malo zasluženo „ovacijo“, potem pa je mirno korakala svojo pot. S seboj pa je imela tablo, na kateri je bil izrečen protest proti agrarni politiki. Nebesa vedo, kdo je sugeriral redarjem, da je ta tabla „nevarna“, pa so jo po sili hoteli imeti. Kaj bi se bilo zgodilo, če bi bila skupina s svojim napisom mirno odšla domov? Nič, čisto nič. To bi bila tudi policija lahko ugenila in glasoviti „mir“ bi bil popolnoma ohranjen. Ali naša policija menda nima pojma o psihologiji ljudstva, ker bi bila morala drugače vedeti, da nastane „nemir“ neizogibno tisti hip, ko nastopi ona, da konfiscira napis. In res je nastal. Pa ne le to; odvrnil je tudi skupino od nameravane poti, jo spravil nazaj v mesto na Resljevo cesto in tam je prišlo še enkrat do nepotrebnega prizora, ki se je končal s tem, da je neka energična žena snela in sprabila tablo, policija pa je konfiscirala prazen drog in ga kot trofejo odnesla na rotovž. Ali je bilo res potrebno?

— **Od enoletnega prostovoljca**, ki se udeležuje manevrov v ljubljanski okolici, smo dobili sledeči dopis: „Cenjeno uredništvo! Prosim Vas, blagovolite konstatirati, da je bilo vojaštvu, ki je v torko kantoniralo v ljubljanski okolici, res prepovedano vstopiti v Ljubljano. Jaz sem enoleten „prostovoljec“, doma s Češkega, visokošolček, pa bi bil rad pogledal v Ljubljano, ker me zanimajo razne naprave z ozirom na mojo stroko. Moja prošnja je bila odbita brez motivacije. Mnogo drugih vojakov je želelo pogledati mesto, ki jim je bilo ravno pred nosom, pa niso vedeli, če ga bodo kdaj imeli še tako blizu. Taki manevri prinašajo vojakom težave in nadloge, o katerih se ljudem, ki se jim roga, niti ne sanja. Kot majhna odmena bi se jim pač lahko izpolnila želja, ki nikogar nič ne stane. Ko je človek ves zbit marširal po Dunajski cesti, ni videl Ljubljane. Komu bi bilo škodovalo, če bi bili šli vojaki vsaj v partijah, kakor je drugod navada, proti večeru v mesto?“

— **Samomor.** IV petek zvečer je na železniškem prelazu v Glinški ulici skočil pod vlak nek neznan mož. Vlakovodja je takoj ustavil vlak, naker so somorilca potegnili izpod stroja. Na lice mesta došla policijska komisija je našla pri samomorilcu delavsko knjižico na ime Jožef Mokole, rojen leta 1860 na Slivni, okraj Ljubljana. Vzrok samomora je neznan.

— **Za ustanovitev javne knjižnice v Spodnji Šiški** so darovali: Družba v Narodni kavarni (po A. Franzotu) 3 K 36 v. — Ke-glaski klub v Reininghausu v Spod. Šiški pobira za vsako planko 2 vin. (doslej nabranih 94 vin.) — Darila v ta namen sprejema blagajnik podružnice Vzajemnosti sodrug Anton Franzot v Sp. Šiški.

— **Indija Koromandija**, deveta dežela je Koroška Bela. Med in mleko se cedita po njej v potokih, hiše iz samih klobas zložene, ceste s cukrom potresene — tako bi dejal, kdor je poslušal nasega dušnega pastirja gosp. Koširja v torko, ko je sklical davkoplačevalce v župnišče, hoteč naložiti občinske doklade. Za organista ali pa organista na občinske doklade. Ljudje pa se niso dali omamiti od sladkih besedi župnikovih, vedoč kako trdo je življenje, ko ni ne pridelka, ne zaslužka. Organista naj plačujejo iz svojega tisti, ki so bili zanj, z dokladami ga pa ne bomo. Rdečkar.

— **C. kr. finančno in ministrstvo za javna dela** sta izdali odlok, s katerim se ugaia stremeljenju članov bratovskih skladnic državnih rudnikov, da se jim smejo provizije namesto od 5 do 5 let odmerjati počeni s 1. prosincem l. 1912 po posameznih službenih letih. Da to izvede, je pooblaščen rudniško ravnateljstvo in glavni zbor delegatov brat. skladnice. To je potrebno zaradi tega, ker so za izvršitev te akcije potrebni večji stroški na članskih in rudniških doneskih v provizijsko blagajnico bratovske skladnice. V to svrhu bo sklican glavni zbor delegatov brat. skladnice na izredno posvetovanje, ki bo imel nalog razpravljati o novih provizijskih tabelah. Tozadevno direktivo je izdelal oddelek za delavsko zavarovanje v ministrstvu notranjih zadev. Doslovno o tem odloku bo poročal strokovni list „Rudar“.

Štajersko.

— **Namestništvo v Gradcu** je poslalo županstvu po Štajerskem razglas, v katerem

naznanja, da dobe kmetovalci za nabavo goveje živine vole, krave ali telice, v slučaju potrebe posojilo po 3 odstotni obrestni meri. — Prošnje za taka posojila, ki morajo biti opremljena z županskimi potrdili, se naslavlja na „Zvezo kmetijskih zadrug“ (Landwirtschaftliche Genossenschaft), Gradec, Franzensplatz šte. 2.

— **Draginja.** Iz Brežic nam pišejo: Tudi tukaj je velika draginja; tukaj na kmetih je mleko po 22—24 vin. liter, druge stvari se še za denar ne morejo dobiti od kmeta, ki sam nima nič. Je sedaj tako; kaj bo pa še? Samo prešči so tukaj prav poceni; od 8—12 tednov se dobi par po 12 do 14 K. Kmet jim nima dati kaj jesti in nemore kupiti krme. Mesarji imajo lep dobiček od tega.

Koroško.

— **Nesreča na vrbskem jezeru.** V četrtek večer je najel deželni računovodja v Celovcu Ernest Bücher čoln za vožnjo po vrbskem jezeru. Spotoma je vzel tehniškega uradnika Jockla, železniško aspirantko Mici Skuhallo in v neki loteriji nastavljen Lino Kriberšek s seboj. Na povratku se je čoln blizu Krive vrbe preuknil, baje vsled tega, ker je Bücher vstal s svojega mesta. Bücher in obe ženski sta padli v jezero. Jockl je bil zaplavljen v vrv za krmilo in se ni mogel takoj osvoboditi. Šele ko se mu je to posrečilo, je odplaval od čolna in opazil Kriberškovo. Z veliko težavo jo je spravil v čoln, Bücher in Skuhallo pa sta utonila.

— **Žene perzijske šaha in železničar.** V ponedeljek, 4. t. m. je bila pred celovskim deželnim sodiščem zanimiva vzklicna razprava. V noči 11. februarja t. l. se je vozil v posebnem salonskem vozu z Dunaja proti Meranu perzijski šah v spremstvu petih žena in številnih evnuhov. Na beljaškem kolodvoru so morali salonski voz odpeti od vlaka državne železnice in ga pripeti k brzovlaku južne železnice, ki vozi proti Meranu. Pri premikanju pa je priletel voz s tako močjo k brzovlaku, da je popadala številna težka prtljaga z mrež na nežne dame in evnuhe. Vsi potniki so dobili večje ali manjše praske na glavah in drugih delih telesa. „Veščaki“ in „merodajni krogi“ so vsi nesrečo zvalili na neprevidno ravnanje vlakovodje Kende. In beljaško okrajno sodišče ga je brez dolgih ceremonij obsodilo v štiridnevni zapor zaradi prestopka proti telesni varnosti. Kenda se je pritožil in deželno sodišče je razveljavilo to razsodbo ter Kendo popolnoma oprustilo.

Goriško.

— **Shod.** V nedeljo, 17. t. m. ob 10. dopoldne priredi krajna organizacija v Nabrežini na vrtu društvene gostilne javen shod. Poročal bo sodr. Regent o neznosnih razmerah delavskega ljudstva. Pozivati sodruga in delavce sploh, da se udeležijo shoda v velikem številu, bi bilo odveč; zakaj vsakemu, ki so ga družabne razmere obdarile z revščino in mu naložile za kosček kruha težko delo, je pre-dobro znano, da tako ne more in ne sme več naprej. Nabrežina ni izvezta iz bede in njeni kapitalisti so učenci splošne izkoriščevalne šole. Torej 17. vsi na shod!

— **Iz Vrtojbe.** Naša vas vendar dobi prepotrebni občinski vodnjak, da se nekoliko opomore vednemu pomanjkanju vode in za katerega se potegnemo že leta in leta. Prvo nadeljo tega meseca se je oddal vodnjak potom javne dražbe v gradnjo B. Podvršiču, ki je — mimo omejeno, ubog zidar — delavec ter se živi od žuljev svojih rok. Vsak pošten človek v naši občini mu je iz srca privoščil nekaj skromnega zaslužka. A ne tako tukajšnji krčmar in zidarski mojster Franc Faganel. Ko je ta „čisti“ človek zvedel o oddaji dela Podvršiču je začel v svojih krčmarskih prostorih rohneti, besneti in preklinjati, da je bila vsa vas po koncu. Možakar hoče na vsak način odjesti kosček boljšega kruha ubogemu delavcu. Morda ga to uči njegov „Domoljub“, čegar besede jemlje za čisto in pravo resnico. Omenjeno nedeljo se gospod Faganel res ni mogel z lepa pomiriti in še pozno v noč se je čulo njegovo kričanje po vasi. Slišale so se besede, ki jih tukaj nočemo ponavljati. Gospod Faganel pa so tudi v tem kričanju izdali svoje namene. Žele postati župan. Županski stolček je pa še daleč, g. Faganele!

— **V Soči utonil.** V Soči se je nad jezerom pri Stračicah v torko okrog pol 4. popoldne kopal 19letni Alojzij Bremec, doma iz Lokoveca nad Gorico. Kraj je nevaren, voda globoka. Zašel je pod neko skalo in izginil pod vodo. Šele čez kakih 20 minut so ga potegnili na suho dijak Res in še neki laški dijak. Poskušali so ga oživiti. Ker se jim to ni takoj posrečilo se ga pustili. Skoro gotovo pa je ubogi mladenič takrat še bil živ, ko so ga izvlekli iz vode. Bil je še gorak in oči, ki so mu jih odprli, so bile še popolnoma čiste. Zato ne razumemo, kako je navzoči policijski organ ljudem, ki so hoteli utopljenca oživljati, mogel reči, da naj puste, ker ne bo več pomagalo.

Pošljite naročnino, če je še niste!

Istra.

— **Africanske razmere v Istri.** Iz Opatije nam pišejo: Raj objestnih bogatinov, ki se po milosti kapitala razvija v Opatiji, bi moral biti po volji tukajšnjih mogotcev pekel za delavce. Tukaj so se zgradile pač razkošne palače, bahavi hoteli in bleščeče vile, uredili so se parki in promenade, da dobiva tujec vtisk visoke kulture. Ali to je vse vna-nje. Znotraj pa se je ohranil pravi srednji vek in duševno je od Opatije dalje do Dunaja ali Pariza, kakor od Teherana. Delavstvo v tej blaženi Opatiji bi znalo o tukajšnjem nazadnjastvu marsikaj povedati. Nekateri podjetniki strme, da se upa delavec sploh misliti in govoriti. Da je delavsko časopisje na svetu in da se ga delavci poslužujejo, se zdi takim gospodom nezaslišana strahota. Tu je n. pr. neki Vahtar, čigar dične lastnosti so znane tudi širšim krogom od njegovih podlih nastopov na zborih bolniških blagajn. Nastala je potreba, da se je „delovanje“ tega človeka nekoliko opisalo v „Radnički Borbi“. Nato se je ta človek, ki se postavlja za nekakšnega „narodnjaka“, spravil nad mojstra, ki ima svoj lokal v njegovi hiši in mu zažugal, da ga vrže iz hiše, če ne odpusti onega delavca, ki ga je „dični“ Vahtar sumnil, da je „zagrešil“ članke proti njemu. Tudi telefon bolniške blagajne mora opravljati službe, katerim nikakor ni namenjen. No, ošabni Vahtar ima tudi zelo rad rujno vince in kadar se ga nalezne, kar ni prerediti, tedaj je sposoben tudi za provokaterja. Tako je prišel dne 2. septembra, ko je vedel, da imajo transportni delavci opravkov v organizaciji, iz-zivat s svojo gardo, sestavljeno iz občinskega tajnika in tajnega policaja. Pripeljali so občinsko godbo in so hoteli delati združbe med delavci, s čimer so pa le pokazali pomanjkanje pameti, kajti na take limanice ne gre noben delavec. — Imamo pa v Opatiji tudi zelo „nepristransko“ občinsko upravo, ki vlada prav tako, kakor da smo na Hrvaškem. Dne 3. t. m. je hotel zbor delavske tamburaške šole prirediti koncert s plesom. Kakor vedno je bilo treba tudi tu prositi za milost pri občini. Ali tam smatrajo delavca za državljana četrtega razreda, pa niso hoteli sprejeti prošnje. Načelnik se je drl in kričal, da ne da dovoljenja do polnoči, plesa pa absolutno ne dovoljuje. Ali osem dni prej so smeli veterinarji ne le plesati, ampak tudi streljati pozno v noč, da niso gostje mogli spati. Tam je igrala banda s pihali, pri delavcih so imeli igrati tamburaši. Pa ne le to. Tisti dan, ko je bil delavcem prepovedan koncert, je bil na zdraviliškem vrtu koncert s plesom. Doklej je trajal, ne vemo, ali o polnoči se je šel prav veselo plesalo. Seveda, to je bilo za militarizem. Tista komedija, ki se je v Opatiji odigrala 18. avgusta, se je morala plačati, pa je moral biti tudi ples dovoljen. Naj gospod dr. Stanger pove, če je to res ali ne. In še to naj pove, če je to pravica ali ne. Ali dobro je, da poznamo stališče tega slavljenelega gospoda napram delavcem. Tudi dični dr. Stanger menda še nikdar ni pomislil, kako bi bilo, če ne bi delali tisti delavci, ki jih neprenehoma davi. Ali pa morda prepoveduje delavski koncert le zato, ker ne igramo Štangermarša? — Gospodom pri občini bi svetovali, da naj se spametujejo in naj spoznajo, da delavci niso več sužnji. Saj ne pričakujemo, ga bodo imeli srce za delavce. Zato je v njih preveč napuha. Ali pravico zahtevamo, ki nam gre tako kakor vsakemu drugemu državljanu. Ker smo delavci, se nam slabše godi, kakor tistim, ki so objestni od naših žuljev, ali zato nismo nič slabšega. To bodi gospodom čisto mirno, a tudi čisto odločno povedano. In še to jim svetujemo, da naj opuste svoje nezmiselne poizkuse, da bi naščuvali delavce zoper delavce. Kajti če bi se jim res posrečilo, da bi delavec tepel delavca, naj bodo prepričani, da bodo sami dobili batine od obeh. Delavcem pa svetujemo vprico teh hujškarij in nazadnjaških brutalnosti, naj se tembolj oprimejo svoje organizacije, da bodo močni in da bodo dobili tista materialna in duševna sredstva, ki jih potrebujejo za svoj pravični boj.

— **Bik ubil pastirja.** V Draguču je zbesnel na paši bik istrske kmetijske družbe. Zaletel se je v 70 letnega pastirja Simona Grosiča in mu razparal prsi. Grosič je bil takoj mrtev. Z veliko težavo so došli kmetje ukrotili zbezelega bika.

Trst.

— **Izlet v Ljubljano.** Ko smo šli dne 1. t. m. na južni kolodvor odpovedat naš izletniški vlak, niso hoteli vzeti naše odpovedi na znanje, češ da jim ne gre v glavo, da bi vlade pripovedale izlet ko vendar ni bilo vzroka za to, ker ni v Trstu že dolgo več kolere. Komaj smo jih o tem prepričali, zagotovili smo si vlak za 24. t. m. Neprestano se priglašajo novi izletniki; priglašeni je že nad 500 izletnikov. Izlet bo impozanten; izletniki so polni navdušenja in komaj že čakajo, da polete v Ljubljano. Zdi se, da jih dne 24. t. m. ne bi mogla od izleta odvigniti nobena vladna prepoved; upamo, da kranjska dež. vlada ne bo dala vplivati nase od „Edinosti“, kakšen vtisk

je pač napravila druga prepoved kranjske dež. vlade.

— **Blazen ali zloben?** S Kontovelja nam poročajo o čudni dogodbi. Pretečeno nedeljo se je podal neki tukajšnji delavec v Grljan, da si tam ogleda svoj mali vinograd, pa da se prepriča, kako je z njim ravnala božja previdnost, ki nas je oblagodarila z uničujočo sušo. Seboj je vzel tovariša. Iz vinograda sta se podala po brojniški cesti proti Križu, da si ogledata lov na tone. Prišla sta tako do kriškega pristanišča in od tam sta jo odkorakala ob obali proti Grljanu z namenom, da se v morju okopata. Prišla sta pod visok zid in zagledavši tam malo sence, sta se začela slačiti. Komaj pa sta snela suknje, ko sta zaslišala glasno vpitje. Dozdevalo se jima je pač, da nekdo vpije nad njima in da jima nekaj ukazuje. Toda nista se še dobro zavedla, ko počil strel in krogla švigne nad glavami delavcev. Prepričana, da je bil strel namenjen njima, sta krenila proti osebi, ki je strel od-dala. Ta oseba — v samih kopanih hlačah — jima je šla nasproti, v eni roki samokres in v drugi nekaj sablj podobnega; ko se mu približata, jima je v pozi kalabriškega rokovanja prepovedal pot naprej pa zahteval, da se vrneta. Zraven je pa vpil: Tatova, tatova, hotela sta krasti na mojem, tatova! V tem modernem rokovanju je eden spoznal velikega tržaškega narodnega gospoda Učakarja, ravnatelja tržaške hranilnice in posojilnice. Hotel mu je pojasniti, da se moti, da sta se nameravala le kopati. Toda gospod Učakar ni hotel ničesar razumeti, ponovil je žaljive besede in nastavljal očemu revolver in drugemu sabljo na prsi, je zahteval, da se vrneta, ker je — tako je dejal gospod Učakar — tudi obal moja in vama prepovedujem kopanje. Ko sta uvidela, da se z gospodom Učakarjem ne da govoriti, se nista hotela na noben način vrniti proti kriškemu pristanišču, dobro vedoč, da ima do obale gospod Učakar toliko pravice kakor sama. Šla sta kljub njegovim grožnjam naprej in dospeli domov, sta se takoj podala na žandarmerijo. Med potjo proti Grljanu sta srečala gospoda in soprogo, ki sta bila priča vsemu prizoru in rekla, da je gospod Učakar tudi njiju pred dnevi na enak način spodil. Informirali smo se tudi pri pomorski oblasti in je ta potrdila, da dotična obal ni last gospoda Učakarja. — Gospod Učakar, ki je obogatel, kakor obogate vsi ravnatelji meščanskih hranilnic in bank, si misli, da zaradi tega, ker je naroden in Rybačev prijatelj, uganja lahko različne oslarije in si dovoljuje take nevarne „šale“. Pa se hudo moti. Ako je bogat, so zaradi tega pa nekateri kmetje ubogi in zato mu kmetje pač ne bodo hvaležni. Kaj bi se bilo lahko zgodilo, ako bi bil gospod Učakar po nerodnosti sprožil samokres. In kaj ima gospod Učakar prepovedovati na obali, ki ni njegova, torej skoro na javnem prostoru. Res je, da g. Učakar prevelikokrat pregloboko v kozarec pogleda in da alkohol kvari možgane in živce, ampak kljub temu bi bil še vedno lahko bolj miren in manj domišljav. Toliko z naše strani. Drugo naj pa opravita državno pravdnštvo in sodnija.

— **Zdravniške razmere v okolici.** Nedavno je „Edinost“ objavila dopis iz Posseka, v katerem kritizira zdravniške razmere v tistem okraju. Dopisnik „Edinosti“ je imel popolnoma prav. Povedal je tamošnjemu gosp. zdravniku, kar je v polni meri zaslužil. Dr. Bechtinger stanuje na jugu, medtem ko se nahaja njegov okraj med gorami na severu. Nič boljše, ampak veliko slabše je v opusnem okraju. Prejšnji zdravnik dr. Bellen je obolel na obeh in ni upanja, da bi še kdaj okrevl. Zdaj so jako nestalno, skoro še manj kakor provizorično, namestili drugega zdravnika. Openski okraj šteje (izvzemuši Opčino) še pet vasi. Po teh vaseh pride novi zdravnik včasih enkrat, včasih nobenkrat v tednu. Stanuje pa menda blizu ekvatorja. — Če hočete, pride sedaj na vrsto svetovjanski zdravnik. Ta bi bil v tej sveti trojici Bog oče. V svojem okraju sploh ne ordinira, ampak v mestu. Stanuje pa tako daleč, da ga z Morsejevim aparatom ne bi bilo mogoče poklicati. — O, Cankar! Tvoj blatni dol je le simbol tržaške okolice.

— **Zastrupiti se je hotela** komaj 14-letna Jospina Bartoli, ker je vsled neke boleznile oslepela na obeh očeh. Ubogo deklo je pilo terpentini in dobilo notranje poškodbe. Od-peljali so jo v bolnišnico.

Gospodarski pregled.

**** Draginja in delavske mezde.** Angleški trgovinski urad je izdal uradne podatke o mezdah in življenjskih razmerah delavcev v različnih državah. Številke so povprečne in se nanašajo na delavce enakih kategorij. Teden-ska mezda

amerikanskega delavca je znašala	K 46:38
angleškega	33 84
francoskega	25 45
belgijskega	22 42
švicarskega	21 66
avstrijskega	11 90

Za živila je izdal na teden:

Naročajte, ponudite, zahtevajte in pijte samo Tolstovrško slatino,

ki je edina slovenska ter najboljša zdravilna in namizna kislava voda. Od vsakega zaboja plača podjetje v narodne namene in organizacije 20 v, kamor naročnik določi. **Naslov: Tolstovrška slatina, pošta Guštanj, Koroško,** kjer je tudi gostilna, letovišče in prenočišče. **Svoji k svojim!**

amerikanski delavec	17-66
angleški	15-64
francoski	12-—
belgijski	11-48
švicarski	11-84
avstrijski	7-32

Za ostale potreščine je ostalo na teden:
 Amerikanskemu delavcu K 28-72
 angleškemu 18-20
 francoskemu 18-45
 belgijskemu 10-94
 švicarskemu 9-82
 avstrijskemu 4-58

Te številke kažejo, kako nesramno nizke so mezde avstrijskega delavstva v primeri z drugimi delavci. In v zvezi temu naši kapitalistični in klerikalni nasprotniki v genjivi slogi venomer ponavljajo, da delavstvo „dela draginjo“, da „visoke“ delavske mezde draže cene. Iz navedenih števil je razvidno, da n. pr. belgijska delavska družina toliko poje, kolikor znaša pri nas vsa meza, in da belgijskemu delavcu za stanovanje, obleko in za duševne potrebe še vzlic temu ostaja toliko denarja, kolikor ga dobiva avstrijski delavec za vse življenjske potrebe. Razmere v drugih deželah pa so še vse boljše: meza ameriškega delavca je povprečno štirikrat tolikšna kot naša meza, angleški delavec dobiva za svoje delo trikrat toliko kot avstrijski delavec. Na vrhu vsega je življenje pri nas neprimerno dražje kot drugod. Zlasti moka in meso, ki sta glavni sestavini ljudske hrane, nista nikjer tako neznanstvo draga kakor pri nas. Kar iztrga avstrijski delavec skupim rokam kapitalista, se prime agrarnih grabelj.

**** Na poti do mesnega trasta.** So drug Comper-Morel piše v „Humanite“ o novi razvojni stopnji mesnega obrta na Francoskem ki je prenesena v Evropo iz Amerike. Od začetka t. l. obstoja v Parizu delniška družba „Nationale“ z enim milijonom frankov kapitala za izvrševanje mesarskega obrta. Dovršeno sestavljen stroj, ki ubije in očisti 188 prešičev v 15 minutah, izgotavlja vsakovrstne mesne izdelke. Ravno kar so pa sklenili povišati glavnicu na štiri milijone frankov, da se napravijo še večji stroji, ki bodo še več izgotavljali. Pri St. Etienne zgradijo zavod, ki bo imel lastno elektriko, neposredno zvezo z železnico, odvodni kanal v Loire za odpadke itd. V Zgornji Vieni nameravajo zgraditi zavod za pisanje prešičev na 60 ha obsežnem zemljišču. Na ta način nameravajo povečati promet, ki je že od 1. aprila 1910 do 31. januarja 1911 znašal nad 4 in pol milijona frankov. Drugo podjetje slične vrste je francosko-madagaskarska družba za živila, ki je ustanovljena s polmilijonsko glavnicu in ki dovaža govejo živino in konservirano govedino iz Madagaskarja. Veliki obrat z urnimi koraki napreduje Francoska poljedelska družba je pred kratkim ugotovila, da se mora dosedanja organizacija mesnega razpečavanja spremeniti. „Treba je živino klati tam, kjer se odreja in spravljati meso na trge velikih mest“. Zda so vola težkega 500 kg, ki je pri gospodarju vreden 400 frankov, vsled slabe trgovske in razpečevalne organizacije za 156 frankov podražili. V modernih klanicah bi bili stroški za 51 frankov manjši, a hkrati bi se doseglo za 52 frankov več produktov: to je 103 franke prihranka pri volu, 20 centimov pri kg! Comper-Morel napoveduje, da se take delniške družbe kmalu splošno udomače in da prevzamejo ves mesni obrat v svoje roke. Kot čvrsto organizirani monopolski obrati bodo potem absolutni gospodarji zavladali, na živinskem in mesnem trgu kot kupovalci živine in prodajalci mesa kakor je že danes v Ameriki. Res, lepa prihodnost čaka producente in konsumente, ako bodo mirno gledali kapitalistično gospodstvo tudi na tem polju.

Delavsko gibanje.

= **Gibanje med londonskimi pošt-nimi uslužbenec.** Društvo pošt-nih in brzo-javnih uslužbencev, ki šteje 60.000 članov, je imelo 5. m. shod, na katerem so razpravljali o gmotnem položaju londonskega pošt-nega osebja ter sklenili odposlati deputacijo k pošt-nemu ministru, da izposluje imenovanje posebnega parlamentarnega odseka, ki naj bi proučil vprašanje o zboljšanju razmer pošt-nih uslužbencev. Odbor društva namerava v to svrbo tudi razviti obsežno akcijo po vsej državi.

ZADNJE VESTI.

Schönaichov naslednik.

Dunaj, 10. sept. Imenovanje Schönaichovega naslednika še ni razglašeno. Ogrska korespondenca trdi, da se razglaši jutri ali v torek. Schönaich ne bo vpokojen, ampak cesarju na razpolaganje. Cesar mu pošlje ročno pismo v jako toplem tonu. Njegov naslednik bo baje vendar Aufferberg, ki baje uživa popolno zaupanje prestolonaslednika.

Pattai proti klerikalizmu.

Dunaj, 10. sept. Pattai je poslal Steinerju pismo, v katerem nastopa proti dosedanji taktiki krščansko-socialne stranke in sviri pred zvezo s klerikalci. Nadalje priporoča ustanovitev velike nemško-meščanske stranke.

Nemci in češki deželni zbor.

Praga, 10. sept. Načelnistvo nemških deželnih poslancev je po dolgem posvetovanju sklenilo: „Vlada skliče deželni zbor dne 20. septembra. Načelnistvo soglaša, da ostane narodno politična komisija v permanenci, ki se naj posvetuje o učiteljskih plačah, ne ugovarja. Stvarne razprave pred poročilom narodnopolitične komisije v deželni zbor niso dopustne. Zveza nemških deželnih poslancev se skliče v soboto na zborovanje z dnevnim redom: 1. Politični položaj in sklicanje deželnega zbora. 2. Vprašanje učiteljskih plač.

Brambne predloge.

Budimpešta, 10. septembra. „Magyarország“ trdi, da pojdejo brambne predloge nazaj v vojno ministrstvo, da se predelajo.

Zbor nemške socialne demokracije.

Jena, 11. sept. Snoži se je tukaj ob velikanski udeležbi otvoril kongres nemške socialno demokratične stranke. Razprave se prično danes.

Draginjski nemiri.

Pariz, 10. sept. V provinciji se pojavljajo draginjski nemiri. Mestoma je prišlo do spopada z vojaštvom. V Roubaix je množica zgradila barikado. Mnogo ljudi je ranjenih.

Perzija.

Peterburg, 10. septembra. Iz Teherana javljajo, da je Serdar ed Davle pri Kumu porazil bahijskega vodjo emira Mufakama, ki se je umaknil v Sultanabad. Izjava Sardar Aršada pred usmrtnitvijo, da je govoril z ruskim poslanikom na Dunaju, je izmišljena. Poslanik ni govoril ne z njim ne z bivšim šahom.

Draginjska revolta v Koreji.

Berolin, 10. septembra. Iz Šangaja poročajo, da se nemiri zaradi lakote v Čangse silno razširjajo in je prišlo v mnogih krajih do spopadov med vojaštvom in množicami, ki obupavajo. Pri Kvisonu so uporniki oplenili in razdejali kapelo ameriških baptistov. Velik del dežele je poplavljen.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
 Izdaja in zalaga založba Zarje.
 Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Pozor!
Zadnji čas je
 da se obnovi naročnina.

Vse

na tukajšnjih in na zunanjih učnih zavodih vpeljane

šolske knjige

v predpisanih izdajah v veliki množini vedno v zalogi

v trgovini s knjigami in muzikalijami

Kleinmayr & Bamberg

LJUBLJANA, Kongresni trg šte. 2.

Seznami učnih knjig se dobivajo zastonj.

Dr. Demšar
 zopet ordinira.

Restavracija „International“ na Resljevi cesti št. 22

v neposredni bližini južnega kolodvora.

Vedno sveže pivo, dobra dojenjska vina kakor tudi gorka in mrzla jedila.

Na razpolago je vrt s kegljiščem in vsi slovenski, nemški, italijanski delavski listi. Shajališče sodrugov!

Na prijazen poset vabi

Marija Petrič,
 gostilničarka.

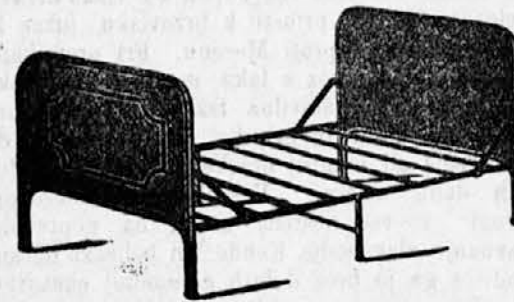
Kupujte „Zarjo“
 izvod samo 6 vinarjev.

10 zapovedi

za zdravje in 10 zapovedi za kmetovalca, vsake posebej tiskane, dobi vsak človek zastonj v lekarni Trnkoczy zraven rotovža v Ljubljani. V tej lekarni se tudi oddajajo zdravila p. t. članom okr. boln. blagajne v Ljubljani, bol. zavodu c. kr. tob. tovarne in bolniške blagajne južne železnice.

Slovenska trgovina z železnino

FR. STUPICA v Ljubljani

Marije Terezije cesta št. 1.

vzdržuje vedno veliko zalogo kuhinjske opreme, štedilnikov, peči, tehtnic, kopalnih banj, ličnih kletk, železne opreme stavbenih potrebščin in vseh drugih v železninsko stroko spadajočih predmetov.

Konsumno društvo

za

Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

ima dosedaj sledeče prodajalne:

- I. v Šiški (v lastni hiši) Kolodvorska c.,
- II. na Viču (Glince, Tržaška cesta),
- III. v Ljubljani, Vodmat, Bohoričeva ulica,
- IV. v Ljubljani, Kolodv. okraj, Sodna ul. 4,
- V. v Ljubljani, Trnovo-Krakovsko, Krakovski nasip 10,
- VI. v Tržiču na Gor. (pot proti Bistrici),
- VII. na Savi na Gorenjskem,
- VIII. na Jesenicah na Gorenjskem.

Pisarna je v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6 II. — Uradne ure za stranke od 8.—1. ure popoldne.

Članov ima 1474, podpisanega kapitala 44.220 K, vplačanega 31.715 K; garancije 88.440 K.

Pristopi lahko vsak polnoleten konsument oz. konsumentinja; pristopnina 1 K, delež 30 K, ki se vplača lahko v obrokih. Pristopi se lahko v prodajalnah in v pisarni. Hranilne vloge se obrestujejo od dneva vložitve do dneva vzdiga po 5 %. — Dosedanje stanje hranilnih vlog 45.000 kron.

Cene v prodajalnah zmerne!

Blago sveže!

V letu 1910 — 4% dividende.